

Đề xuất một số nội dung bồi dưỡng giáo viên làm công tác tư vấn hướng nghiệp cho học sinh phổ thông

Đào Thanh Hải*¹, Nguyễn Thùy Vinh²,
Trần Thị Phương Nam³, Nguyễn Thị Hào⁴,
Vũ Thị Quỳnh Nga⁵, Đinh Tiến Dũng⁶

* Tác giả liên hệ

¹ Email: hai@vnies.edu.vn

² Email: vinhthai@vnies.edu.vn

³ Email: namtp@vnies.edu.vn

⁴ Email: haont@vnies.edu.vn

⁵ Email: ngavtq@vnies.edu.vn

⁶ Email: dungdt@vnies.edu.vn

Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
101 Trần Hưng Đạo, Hoàn Kiếm,
Hà Nội, Việt Nam

TÓM TẮT: Giáo dục hướng nghiệp giúp học sinh định hướng nghề nghiệp trong tương lai trong quá trình hình thành và phát triển nhân cách cũng như phát triển năng lực của bản thân. Bài viết cho thấy tầm quan trọng của giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông khi có sự tham gia của các giáo viên trong chương trình giáo dục hướng nghiệp. Để giáo dục hướng nghiệp cho học sinh đạt được chất lượng như mong muốn, nhà trường cần phải có giáo viên chuyên trách và được đào tạo bài bản về công tác tư vấn hướng nghiệp cho học sinh. Giáo viên sẽ là người định hướng, tư vấn cụ thể, chi tiết cho từng học sinh để học sinh có các hướng chọn ngành, nghề học phù hợp với bản thân và điều kiện gia đình.

TỪ KHÓA: Giáo dục hướng nghiệp, tư vấn, định hướng nghề nghiệp, giáo viên, học sinh phổ thông.

→ Nhận bài 21/10/2023 → Nhận bài đã chỉnh sửa 14/11/2023 → Duyệt đăng 25/11/2023.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12320308>

1. Đặt vấn đề

Giáo dục hướng nghiệp cho học sinh là một nội dung quan trọng trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, giúp học sinh lựa chọn hướng học và ngành nghề phù hợp với bản thân. Mục tiêu quan trọng của giáo dục phổ thông là giúp học sinh có cái nhìn tổng quan về xu hướng nghề nghiệp, khơi gợi nhu cầu tìm hiểu về lựa chọn sau khi tốt nghiệp, để học sinh có tư duy về ngành nghề trong tương lai. Từ đó, giúp học sinh xem xét, kết hợp với năng lực, sở thích, điều kiện gia đình của học sinh.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Hướng nghiệp

Giáo dục hướng nghiệp: Giáo dục hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông đã được nhiều chuyên gia nghiên cứu tương đối cơ bản và có hệ thống. Theo Từ điển tiếng Việt: “Hướng nghiệp là thi hành những biện pháp đảm bảo sự phân bố tối ưu (có chú ý tới năng khiếu, năng lực, thể lực) người dân theo ngành và loại lao động; giúp đỡ lựa chọn hợp lý ngành nghề” [1]. Hoyt cho rằng: Giáo dục hướng nghiệp là một quá trình giúp học sinh đạt được các kiến thức về nghề, biết sử dụng kiến thức, kỹ năng và thái độ cần thiết trong quá trình làm việc, trong quá trình sản xuất và hài lòng với các hoạt động khác trong cuộc sống [2]. Theo tác giả Phạm Tất Dong: “Hướng nghiệp như là một hệ thống tác động của xã hội về giáo dục, về y học, kinh tế học, nhằm giúp cho thế hệ trẻ vừa chọn được nghề phù hợp với hứng

thú, năng lực, nguyện vọng, sở trường của cá nhân, vừa đáp ứng được nhu cầu nhân lực của các lĩnh vực sản xuất trong nền kinh tế quốc dân” [3]. Theo tác giả Đặng Danh Ánh: “Giáo dục hướng nghiệp là hoạt động phối hợp giữa nhà trường, gia đình, trong đó tập thể sư phạm nhà trường giữ vai trò quyết định nhằm giúp học sinh chọn nghề trên cơ sở khoa học” [4]. “Hướng nghiệp là sự tác động của một hệ thống những biện pháp tác động của nhà trường, gia đình và xã hội, trong đó nhà trường đóng vai trò chủ đạo nhằm hướng dẫn và chuẩn bị cho thế hệ trẻ sẵn sàng đi vào lao động ở các ngành nghề, tại những nơi xã hội đang cần phát triển, đồng thời phù hợp với hứng thú, năng lực cá nhân” [5].

Như vậy, có thể hiểu, giáo dục hướng nghiệp giúp người học xây dựng tư duy nghề nghiệp, giúp người học hiểu rõ về mình, sở thích, giới hạn và mục tiêu nghề nghiệp. Nó cung cấp các thông tin nghề nghiệp có sẵn và giúp người học hiểu rõ về các yêu cầu, cơ hội và thách thức của từng lĩnh vực nghề nghiệp đó. Ngoài ra, giáo dục hướng nghiệp giúp người học biết xây dựng được kế hoạch sự nghiệp của mình và thúc đẩy phát triển các kỹ năng cần thiết để đạt được mục tiêu của họ.

Mục đích của giáo dục hướng nghiệp: Mục đích của giáo dục hướng nghiệp là giúp cho học sinh phát triển năng lực của mình, hiểu bản thân mình và hiểu yêu cầu của nghề, giúp cho học sinh chuẩn bị sẵn sàng về tâm lý, kiến thức, sức khỏe để đi vào những ngành nghề của các thành phần kinh tế - xã hội cần và thỏa mãn sở thích, nguyện vọng của cá nhân. Có ba cấp học phổ

thông của nền giáo dục nước ta cần hướng nghiệp:

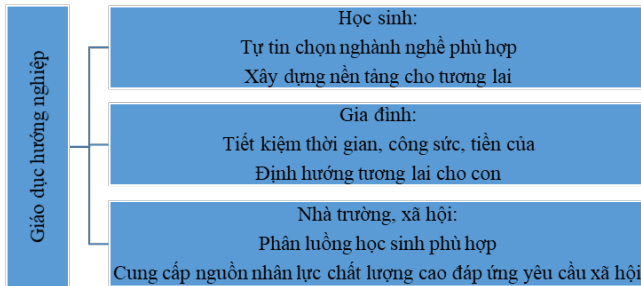
Cấp Tiểu học: Kết thúc cấp học này, các em đã hình thành nhân cách và sở thích của mình, vì vậy cần gieo mầm hướng nghiệp từ đây.

Cấp Trung học cơ sở: Sau cấp học này, các em có thể học tiếp lên trung học phổ thông hoặc chọn các chương trình đào tạo nghề ở các trường nghề để học một nghề cụ thể. Do vậy, việc giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học cơ sở là rất cần thiết.

Cấp Trung học phổ thông: Ở cấp học này, học sinh đã trưởng thành, cần phải giáo dục hướng nghiệp kĩ càng, chi tiết để các em hiểu rõ điểm mạnh, điểm yếu của bản thân mình, hiểu biết nghề của địa phương mình, đất nước mình và quốc tế. Từ đó, các em tiếp tục học lên theo nghề đã chọn hoặc bước vào cuộc sống lao động sản xuất bằng học các khóa đào tạo nghề ngắn hạn hoặc vào trường cao đẳng nghề.

2.2. Tầm quan trọng của giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông

Giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông có vai trò rất quan trọng đối với học sinh, gia đình và nhà trường, xã hội (xem Hình 1):

Hình 1: Vai trò của giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông

- Giúp học sinh hiểu được sở thích nghề nghiệp của bản thân, tự tin chọn được một nghề, một ngành học hoặc một khóa học phù hợp để phát triển nghề nghiệp trong tương lai.

- Đối với gia đình: Tiết kiệm công sức, tiền của, thời gian cho con em. Gia đình có những định hướng cho con em học ngành nào, nghề nào và trường nào để sau khi ra trường có thể tìm được một công việc phù hợp.

- Đối với nhà trường và xã hội: Phân luồng hợp lí học sinh phổ thông sẽ cung cấp nguồn nhân lực chất lượng cao qua đào tạo trong cơ cấu lao động xã hội, đáp ứng được yêu cầu của sự phát triển kinh tế - xã hội, giảm tỉ lệ thất nghiệp.

Hoạt động tư vấn hướng nghiệp cho học sinh phổ thông rất quan trọng. Các cơ sở giáo dục phải có đội ngũ giáo viên tư vấn để cho học sinh có những hiểu biết đầy đủ về ngành nghề mình lựa chọn. Từ đó, người học sẽ xác định được tâm thế học tập, chủ động chuẩn

bị tốt về kiến thức làm việc, kĩ năng làm việc, thái độ làm việc, các thông tin về thị trường lao động, các vấn đề về chính sách, pháp luật của Nhà nước liên quan đến ngành nghề được đào tạo... tăng cường cơ hội tìm kiếm việc làm sau khi ra trường, tăng khả năng thích ứng với sự thay đổi của nghề. Nếu thực hiện công tác giáo dục hướng nghiệp không tốt, học sinh sẽ không có nhận thức đúng về nghề nghiệp, từ đó các em chọn ngành nghề không phù hợp với năng lực bản thân, không phù hợp về sức khỏe, tâm lí, với năng lực kinh tế của gia đình, không phù hợp với nhu cầu về nguồn nhân lực của xã hội. Từ sai lầm về chọn nghề sẽ dẫn đến lãng phí lớn cho bản thân, gia đình và xã hội.

2.3. Căn cứ đề xuất một số nội dung bồi dưỡng giáo viên làm công tác tư vấn hướng nghiệp cho học sinh phổ thông

2.3.1. Một số văn bản về giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông

Đảng và Nhà nước ta đã có nhiều chủ trương, chính sách, những định hướng quan trọng về mặt quan điểm, mục tiêu và giải pháp đối với hoạt động giáo dục hướng nghiệp trong nhà trường.

Quyết định số 126/CP ngày 19 tháng 3 năm 1981 của Hội đồng Chính phủ [6] về Công tác hướng nghiệp trong trường phổ thông và sử dụng hợp lí học sinh các cấp phổ thông cơ sở và phổ thông trung học tốt nghiệp ra trường cũng đã chỉ rõ 4 con đường định hướng nghề nghiệp cho học sinh phổ thông gồm: 1) Hướng nghiệp qua dạy học các môn văn hóa, khoa học cơ bản; 2) Hướng nghiệp qua dạy học môn Kỹ thuật và lao động sản xuất; 3) Hướng nghiệp qua các buổi sinh hoạt hướng nghiệp; 4) Hướng nghiệp qua các hoạt động ngoại khóa trong và ngoài nhà trường.

Giáo dục hướng nghiệp cho học sinh ngay từ cấp Trung học cơ sở rất quan trọng và bức thiết. Trung học cơ sở là cấp học bắt buộc. Kết quả học tập và rèn luyện của học sinh trong giai đoạn này có ý nghĩa rất quan trọng, giúp học sinh nhận ra rõ hơn năng lực thực sự của mình cũng như có những lựa chọn đúng đắn trong tương lai, giúp người học trả lời được câu hỏi: Học tiếp cấp Trung học phổ thông phù hợp với năng lực của bản thân hay đi học nghề, tham gia lao động sản xuất tại quê hương hay đi lao động nơi khác? Muốn trả lời được những câu hỏi này, người học phải có nhận thức về bản thân và những yếu tố ảnh hưởng đến hướng học, hướng nghề của mình, hiểu biết về thế giới nghề nghiệp và hệ thống giáo dục và đào tạo nghề, xây dựng được kế hoạch nghề nghiệp cho mình ngay từ cấp Trung học cơ sở. Nếu trả lời được những câu hỏi này, người học sẽ tiết kiệm được công sức, thời gian, tiền bạc, đầu tư có trọng điểm, rút ngắn được quá trình học tập và đóng góp hiệu quả hơn cho xã hội.

Theo văn bản số 9971/BGD&ĐT-HSSV ngày 28

tháng 10 năm 2005 [7] về việc Triển khai công tác tư vấn cho học sinh thì công tác tư vấn (có nơi gọi là tham vấn) hướng nghiệp và tư vấn về tâm lý xã hội, được tập trung chủ yếu vào học sinh khối trung học cơ sở và trung học phổ thông. Nội dung tư vấn tập trung vào hướng nghiệp, chọn nghề và thông tin tuyển sinh: 1) Hướng nghiệp, chọn nghề và thông tin tuyển sinh; 2) Tình yêu, giới tính và quan hệ với bạn khác giới; 3) Quan hệ, giao tiếp, ứng xử với gia đình, giáo viên và bạn bè; 4) Phương pháp học tập; 5) Tham gia các hoạt động xã hội; 6) Thẩm mỹ...

Chiến lược Phát triển giáo dục giai đoạn 2011-2020 [8] đề ra các giải pháp phát triển giáo dục, trong đó chú trọng đến việc phát triển đội ngũ giáo viên làm công tác tư vấn hướng nghiệp: “Đảm bảo từng bước có đủ giáo viên thực hiện giáo dục toàn diện... giáo viên tư vấn học đường và hướng nghiệp...”.

Nghị quyết số 29-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương ngày 04 tháng 11 năm 2013 [9] đã đặt ra mục tiêu cụ thể đối với giáo dục phổ thông: “Đối với giáo dục phổ thông, tập trung phát triển trí tuệ, thể chất, hình thành phẩm chất, năng lực công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, định hướng nghề nghiệp cho học sinh. Nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, chú trọng giáo dục lý tưởng, truyền thống, đạo đức, lối sống, ngoại ngữ, tin học, năng lực và kỹ năng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn... Bảo đảm cho học sinh có trình độ trung học cơ sở (hết lớp 9) có tri thức phổ thông nền tảng, đáp ứng yêu cầu phân luồng mạnh sau trung học cơ sở; trung học phổ thông phải tiếp cận nghề nghiệp và chuẩn bị cho giai đoạn học sau phổ thông có chất lượng”. Ngoài ra, trong nhiệm vụ giải pháp của Nghị quyết cũng đề cập đến việc cần phải “Tăng cường giáo dục thể chất, kiến thức quốc phòng, an ninh và hướng nghiệp” và “Đẩy mạnh phân luồng sau trung học cơ sở; định hướng nghề nghiệp ở trung học phổ thông. Tiếp tục nghiên cứu đổi mới hệ thống giáo dục phổ thông phù hợp với điều kiện cụ thể của đất nước và xu thế phát triển giáo dục của thế giới”.

Nghị quyết số 44/NQ-CP của Chính phủ ngày 09 tháng 6 năm 2014 [10] cũng xác định rõ việc “Triển khai phân luồng và định hướng nghề nghiệp ở giáo dục phổ thông”.

Năm 2018, theo Quyết định số 522/QĐ-TTg ngày 14 tháng 5 năm 2018 [11] đã phê duyệt Đề án “Giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018-2025”. Đề án ra đời nhằm triển khai các chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước về giáo dục hướng nghiệp và phân luồng học sinh phổ thông, trong đó xác định mục tiêu chung của công tác giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh là “Tạo bước đột phá về chất lượng giáo dục hướng nghiệp trong giáo dục phổ thông, góp phần

chuyển biến mạnh mẽ công tác phân luồng học sinh sau trung học cơ sở và trung học phổ thông vào học các trình độ giáo dục nghề nghiệp phù hợp với yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và địa phương, đáp ứng nhu cầu nâng cao chất lượng đào tạo nguồn nhân lực quốc gia, hội nhập khu vực và quốc tế”. Đề án cũng đưa ra các nhiệm vụ, giải pháp về giáo dục hướng nghiệp, đối với việc phát triển đội ngũ giáo viên cần phải “Xây dựng tài liệu đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ giáo viên kiêm nhiệm làm công tác giáo dục hướng nghiệp theo từng cấp học” và “Bồi dưỡng đội ngũ giáo viên kiêm nhiệm làm công tác giáo dục hướng nghiệp về kiến thức, kỹ năng tư vấn, phương pháp tư vấn hiện đại với sự trợ giúp của công nghệ thông tin”.

Luật Giáo dục 2019 [12] đưa ra mục tiêu đối với giáo dục phổ thông về: “Giáo dục trung học cơ sở nhằm củng cố và phát triển kết quả của giáo dục tiểu học; bảo đảm cho học sinh có học vấn phổ thông nền tảng, hiểu biết cần thiết tối thiểu về kỹ thuật và hướng nghiệp để tiếp tục học trung học phổ thông hoặc chương trình giáo dục nghề nghiệp” và “Giáo dục trung học phổ thông nhằm trang bị kiến thức công dân; bảo đảm cho học sinh củng cố, phát triển kết quả của giáo dục trung học cơ sở, hoàn thiện học vấn phổ thông và có hiểu biết thông thường về kỹ thuật, hướng nghiệp; có điều kiện phát huy năng lực cá nhân để lựa chọn hướng phát triển, tiếp tục học chương trình giáo dục đại học, giáo dục nghề nghiệp hoặc tham gia lao động, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”. Trong Luật cũng quy định: “Hướng nghiệp trong giáo dục là hệ thống các biện pháp tiến hành trong và ngoài cơ sở giáo dục để giúp học sinh có kiến thức về nghề nghiệp, khả năng lựa chọn nghề nghiệp trên cơ sở kết hợp nguyện vọng, sở trường của cá nhân với nhu cầu sử dụng lao động của xã hội”.

Tiếp đến, Thông tư 07/22/TT-BGDĐT “Quy định công tác tư vấn nghề nghiệp, việc làm và hỗ trợ khởi nghiệp trong các cơ sở giáo dục” đã xác định nhiệm vụ của công tác tư vấn nghề nghiệp, việc làm đối với các cấp phổ thông như sau [13]:

- Đối với cấp Tiểu học, nội dung định hướng nghề nghiệp mang tính nhận biết: 1) Giáo dục học sinh nhận biết công việc, nghề nghiệp, việc làm của cha mẹ, người thân, các nghề truyền thống ở địa phương và một số nghề nghiệp cơ bản; 2) Giáo dục học sinh hình thành các kỹ năng nhận thức, quản lý, khám phá bản thân, quản lý tài chính, kỹ năng giao tiếp; 3) Phát hiện, bồi dưỡng và phát triển năng khiếu cho học sinh.

- Đối với cấp Trung học cơ sở, nội dung định hướng nghề nghiệp, việc làm có tính định hướng, một số trải nghiệm: 1) Giáo dục học sinh có ý thức, thái độ tích cực về lao động, nghề nghiệp, việc làm; hướng dẫn học sinh khám phá sở thích, năng lực, sở trường, nguyện vọng nghề nghiệp của bản thân; 2) Giáo dục học sinh hình

thành, phát triển các kỹ năng xã hội, quản lý thời gian, ứng phó với căng thẳng, khủng hoảng, hợp tác và chia sẻ; 3) Tạo môi trường, tổ chức cho học sinh làm quen, trải nghiệm thực tế một số nghề nghiệp, việc làm cơ bản phù hợp với điều kiện của nhà trường; 4) Tư vấn, định hướng và bồi dưỡng kiến thức về nghề nghiệp, việc làm cho học sinh phù hợp với các ngành, nghề dự kiến lựa chọn; 5) Cung cấp cho học sinh các thông tin, học liệu, tài liệu liên quan đến công tác tư vấn nghề nghiệp, việc làm.

- Đối với cấp Trung học phổ thông, nội dung tư vấn nghề nghiệp, việc làm mang tính tư vấn, học sinh được thực hành và định hướng về nghề nghiệp: 1) Giáo dục học sinh phát triển phẩm chất, năng lực bản thân và xác định nguyện vọng, sở thích nghề nghiệp; 2) Cung cấp cho học sinh thông tin về các cơ sở giáo dục đại học, chương trình đào tạo và tư vấn cho học sinh về vị trí việc làm sau khi tốt nghiệp; 3) Cung cấp cho học sinh thông tin và xu hướng phát triển của các ngành, nghề trong xã hội; 4) Giáo dục học sinh hình thành, phát triển các kỹ năng làm việc nhóm, thuyết trình, lãnh đạo, lập kế hoạch, tự học, giải quyết vấn đề; 5) Tổ chức cho học sinh tìm hiểu, trải nghiệm thực tế đối với nhóm nghề nghiệp, việc làm theo sở thích, nguyện vọng của học sinh và phù hợp với điều kiện của nhà trường.

Thông tư 07 quy định về việc các trường phải “Bổ trí giáo viên kiêm nhiệm hoặc chuyên trách để triển khai công tác tư vấn nghề nghiệp, việc làm và hỗ trợ khởi nghiệp cho học sinh” và giáo viên đó phải “Được bồi dưỡng, tập huấn nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ theo quy định”.

2.3.2. Công tác giáo dục hướng nghiệp học sinh phổ thông hiện nay

Sau nhiều năm thực hiện công cuộc đổi mới, sự tăng trưởng về kinh tế hội nhập với thế giới và với tiếp cận nền kinh tế tri thức đã làm thay đổi toàn bộ đời sống của toàn xã hội. Với việc thực hiện đổi mới căn bản toàn diện nền giáo dục nói chung và hệ thống giáo dục nói riêng, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã nghiên cứu và hoàn thiện lại khung cơ cấu hệ thống giáo dục quốc dân, trong khung mới đó đã tạo được hướng đi chuyển thuận lợi hơn cho người học, dễ dàng lựa chọn và chuyển đổi ngành học. Đặc biệt, có sự thay đổi giáo dục hướng nghiệp trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, giáo dục hướng nghiệp được lồng ghép trong các môn học và hoạt động giáo dục, đặc biệt trong hoạt động trải nghiệm của nhà trường.

Giáo dục hướng nghiệp trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 bám sát nội dung của Đề án 522: “Giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018-2025” của Chính phủ và kế thừa ưu điểm của hoạt động giáo dục

hướng nghiệp trước đây. Mục tiêu là cung cấp cho học sinh những kiến thức, kỹ năng và thông tin cần thiết để học sinh có thể định hướng tương lai nghề nghiệp của mình một cách hiệu quả nhất. Trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, được chia thành hai giai đoạn:

- Giai đoạn giáo dục cơ bản từ lớp 1 đến lớp 9. Ở cấp Tiểu học, nội dung hoạt động trải nghiệm tập trung vào các hoạt động khám phá bản thân, hoạt động rèn luyện bản thân, hoạt động phát triển quan hệ với bạn bè, thầy cô và người thân trong gia đình. Các hoạt động xã hội và tìm hiểu một số nghề nghiệp gần gũi với học sinh cũng được tổ chức thực hiện với nội dung, hình thức phù hợp với lứa tuổi. Hoạt động trải nghiệm được tích hợp vào nội dung giáo dục của một số môn học, hoạt động giáo dục như: Tự nhiên và Xã hội, Khoa học, Tiếng Việt, Đạo đức, Hoạt động trải nghiệm. Thông qua việc nhận biết một số công việc, nghề nghiệp của cha mẹ, người thân, các nghề truyền thống ở địa phương và một số việc làm cơ bản trong xã hội. Nhà trường đã có những tiết dạy giáo dục hướng nghiệp bằng nhiều hình thức trải nghiệm thực tế như tổ chức trưng bày các sản phẩm của địa phương và cho các em tìm hiểu về các công việc cha mẹ, các cơ sở sản xuất tiểu thủ công nghiệp, tham gia các trò chơi đóng vai liên quan tới các nghề nghiệp, chế biến một số món ăn... Giáo viên có nhiều cơ hội để chia sẻ với các em về định hướng nghề nghiệp khi có các tiết trải nghiệm, giáo dục kỹ năng sống... Học sinh cũng có ý thức hơn về mỗi ngành nghề sẽ có những đặc thù riêng và coi trọng các công việc của cha mẹ. Đối với định hướng nghề nghiệp cho học sinh trung học cơ sở, nội dung hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp tập trung hơn vào các hoạt động xã hội, hoạt động hướng đến tự nhiên và hoạt động hướng nghiệp; đồng thời hoạt động hướng vào bản thân vẫn được tiếp tục triển khai để phát triển các phẩm chất và năng lực của học sinh. Hoạt động hướng nghiệp được lồng ghép, tích hợp vào các môn học, hoạt động giáo dục như là các môn học Công nghệ, Tin học, Nghệ thuật, Giáo dục công dân Hoạt động trải nghiệm và Hướng nghiệp. Đây là thời điểm phù hợp để hướng nghiệp khi học sinh đang ở độ tuổi hình thành tính cách và hiểu được mong muốn của bản thân. Việc định hướng ở độ tuổi này giúp học sinh định hình năng lực và xác định được mục tiêu nghề nghiệp trong tương lai. Thông qua các buổi học trên lớp, buổi tọa đàm hướng nghiệp, hoạt động trải nghiệm, hoạt động ngoại khóa, các phương pháp được nhiều nhà trường áp dụng có tính hiệu quả cao.

- Giai đoạn giáo dục định hướng nghề nghiệp từ lớp 10 đến lớp 12. Ngoài các hoạt động hướng đến cá nhân, xã hội, tự nhiên, nội dung hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp ở cấp Trung học phổ thông tập trung hơn vào

hoạt động giáo dục hướng nghiệp nhằm phát triển năng lực định hướng nghề nghiệp. Thông qua các hoạt động hướng nghiệp, học sinh được đánh giá và tự đánh giá về năng lực, sở trường, hứng thú liên quan đến nghề nghiệp, làm cơ sở để tự chọn cho mình ngành nghề phù hợp và rèn luyện phẩm chất và năng lực để thích ứng với nghề nghiệp tương lai. Nó cung cấp cho học sinh một bước chuẩn bị cụ thể cho sự lựa chọn nghề nghiệp và hướng dẫn học sinh trong việc xây dựng kế hoạch hướng nghiệp của mình. Trong giai đoạn này, học sinh được giới thiệu với các môn học hoặc khối kiến thức liên quan đến nghề nghiệp và ngành học cụ thể thông qua một số các môn như Khoa học, Công nghệ, Kỹ thuật, Hoạt động hướng nghiệp... Giai đoạn này thường có các hoạt động tư vấn hướng nghiệp, giáo viên hoặc chuyên gia tư vấn sẽ hỗ trợ học sinh xác định mục tiêu nghề nghiệp của họ dựa trên sở thích, năng lực, và khả năng cá nhân, giúp học sinh thực hiện các bài kiểm tra nghề nghiệp, thảo luận về kế hoạch nghề nghiệp và cung cấp thông tin về các lựa chọn nghề nghiệp. Học sinh cũng có cơ hội thực tập tại các doanh nghiệp, các cơ sở đào tạo, xí nghiệp, khu chế xuất... Trên thực tế, các giáo viên gặp nhiều khó khăn để quan tâm đến từng em vì họ phải dạy để hoàn thành các môn học trên lớp đã rất nhiều áp lực và chương trình học cũng khá nặng nên việc định hướng, giới thiệu nghề nghiệp cho các em cần phải có sự tham gia, hỗ trợ, phối hợp của gia đình với các thầy cô giáo và nhà trường.

Công tác giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông có nhiều thay đổi đáng kể trong những năm gần đây. Nó giúp học sinh hiểu hơn về sở thích của mình và định hướng nghề nghiệp rõ ràng hơn. Chương trình giáo dục hướng nghiệp được tích hợp vào chương trình giảng dạy tại các môn học trong nhà trường phổ thông, học sinh tham gia tích cực vào các trải nghiệm hoạt động tư vấn nghề nghiệp và tham quan các doanh nghiệp. Cơ sở hạ tầng của các trường đã được đầu tư nhiều cho các hoạt động hướng nghiệp, tạo cơ hội cho học sinh tiếp cận thông tin về các ngành nghề nhưng vẫn còn tình trạng thiếu hụt cơ sở vật chất và nguồn nhân lực.

Hiện nay, trên thực tế có hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp trong chương trình học nhưng các trường chưa có giáo viên chuyên trách và các tài liệu bồi dưỡng chi tiết về tư vấn hướng nghiệp nên đã gây khó khăn cho giáo viên và nhà trường khi thực hiện nội dung giáo dục hướng nghiệp. Chính vì vậy, giáo viên chủ nhiệm cũng như giáo viên các bộ môn phải dạy tích hợp hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp trong các môn học. Điều đó dẫn đến hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp thực hiện chưa được triệt để và chưa được chú trọng

nhieu. Vì vậy, việc tìm kiếm và duy trì nguồn nhân lực có kiến thức và kỹ năng về giáo dục hướng nghiệp là một thách thức lớn vì nhiều giáo viên chưa có chuyên môn sâu về hướng nghiệp và không đủ kinh nghiệm để cung cấp tư vấn, định hướng nghề nghiệp cho học sinh trong trường. Để làm được điều đó, đòi hỏi giáo viên hay người tư vấn nghề nghiệp phải được đào tạo chuyên sâu và liên tục để không bị thiếu hụt kiến thức hay kỹ năng trong lĩnh vực hướng nghiệp và cần phải cập nhật liên tục các kiến thức để có thể đáp ứng các thách thức mới trong việc tư vấn, định hướng cho học sinh trong tương lai.

2.4. Đề xuất một số nội dung bồi dưỡng giáo viên làm công tác tư vấn hướng nghiệp cho học sinh phổ thông

Khi thực hiện tư vấn giáo dục hướng nghiệp cho học sinh, giáo viên cần có kỹ năng hướng nghiệp nói chung và kỹ năng tư vấn nói riêng để đảm nhiệm công tác giáo dục hướng nghiệp.

Một số nội dung bồi dưỡng cho giáo viên làm công tác tư vấn hướng nghiệp sau đây có thể giúp cho giáo viên định hướng, hỗ trợ học sinh tự đánh giá đúng sở thích, tính cách, năng lực của mình, giúp học sinh tự tìm kiếm thông tin về hệ thống các ngành đào tạo, các nghề trong xã hội và nhu cầu thị trường lao động, từ đó học sinh có những quyết định lựa chọn ngành, nghề phù hợp với bản thân và nhu cầu lao động xã hội: 1) Tổng quan về tư vấn hướng nghiệp; 2) Kỹ năng tư vấn hướng nghiệp cơ bản; 3) Giới thiệu một số ngành nghề; 4) Hướng dẫn học sinh tự đánh giá, nhận biết năng lực bản thân, khám phá bản thân, phát hiện năng khiếu; 5) Hướng dẫn tìm hiểu về nhu cầu thị trường lao động, thông tin và xu hướng phát triển các ngành nghề; 6) Hình thành và phát triển kỹ năng cần thiết; 7) Tìm hiểu về nhu cầu tuyển sinh và các khối ngành đào tạo đại học và đào tạo nghề; 8) Hướng dẫn học sinh đưa ra quyết định lựa chọn và lập kế hoạch nghề nghiệp; 9) Trải nghiệm thực tế.

3. Kết luận

Giáo dục hướng nghiệp là một hoạt động giáo dục rất quan trọng. Trên cơ sở giáo dục hướng nghiệp tạo cho học sinh hướng chọn nghề đúng đắn, tạo được một thị trường lao động với người lao động đã qua đào tạo có chất lượng, cân đối về nghề nghiệp trong các vùng miền và cả nước. Để thực hiện tốt vấn đề giáo dục hướng nghiệp, tư vấn nghề nghiệp cần có chủ trương, chính sách đúng của các cấp lãnh đạo; đội ngũ giáo viên trong nhà trường cần phải được bồi dưỡng chuyên môn về giáo dục hướng nghiệp để có năng lực, kinh nghiệm trong công tác hướng nghiệp cho học sinh. Sự đồng

lòng hiệp sức, trang bị những điều kiện vật chất cần thiết, đào tạo những người làm công tác hướng nghiệp một cách bài bản và tạo điều kiện làm việc cho họ. Điều đó sẽ giúp cho hoạt động giáo dục hướng nghiệp trong nhà trường được nâng cao chất lượng.

Lời cảm ơn: Đây là kết quả nghiên cứu của đề tài “Xây dựng chương trình bồi dưỡng giáo viên làm công tác tư vấn hướng nghiệp cho học sinh phổ thông”, mã số: V2023 - 18TX.

Tài liệu tham khảo

- [1] Hoàng Phê, (2011), *Từ điển tiếng Việt*, NXB Đà Nẵng.
- [2] Herr, E. L., & Cramer, S. H, (1996), *Career guidance and counseling through the life span: Systematic approaches* (5th ed.), New York: HarperCollins.
- [3] Phạm Tất Dong, (1987), *Giáo trình công tác hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [4] Đặng Danh Ánh, (2010), *Giáo dục hướng nghiệp ở Việt Nam*, NXB Văn hóa Thông tin.
- [5] Nguyễn Văn Hộ, (1998), *Cơ sở sư phạm của công tác hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [6] Hội đồng Chính phủ, (19/3/1981), Quyết định số 126/CP về Công tác hướng nghiệp trong trường phổ thông và sử dụng hợp lý học sinh các cấp phổ thông cơ sở và phổ thông trung học.
- [7] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (28/10/2005), Văn bản số 9971/BGD&ĐT-HSSV về việc Triển khai công tác tư vấn cho học sinh.
- [8] Chính phủ, (2012), *Chiến lược Phát triển giáo dục giai đoạn 2011-2020*.
- [9] Ban Chấp hành Trung ương, (04/11/2013), Nghị quyết số 29-NQ/TW về *Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*.
- [10] Chính phủ, (09/6/2014), Nghị quyết số 44/NQ-CP ban hành *Chương trình hành động của Chính phủ thực hiện nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04 tháng 11 năm 2013 Hội nghị lần thứ tám Ban Chấp hành Trung ương khóa XI về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*.
- [11] Thủ tướng Chính phủ, (14/5/2018), Quyết định số 522/QĐ-TTg phê duyệt *Đề án Giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018-2025*.
- [12] Quốc hội, (14/6/2019), *Luật Giáo dục*, số 43/2019/QH14.
- [13] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (23/5/2022), Thông tư 07/22/TT-BGDĐT quy định *Công tác tư vấn nghề nghiệp, việc làm và hỗ trợ khởi nghiệp trong các cơ sở giáo dục*.

PROPOSING SOME CONTENTS FOR TRAINING TEACHERS DOING CAREER GUIDANCE CONSULTATION FOR HIGH SCHOOL STUDENTS

Đào Thanh Hải^{*1}, Trần Thị Phương Nam²,
Nguyễn Thùy Vinh³, Nguyễn Thị Hào⁴,
Vũ Thị Quỳnh Nga⁵, Đinh Tiến Dũng⁶

* Corresponding author

¹ Email: haidt@vnies.edu.vn

² Email: namtt@vnies.edu.vn

³ Email: vinhthaidt@vnies.edu.vn

⁴ Email: haont@vnies.edu.vn

⁵ Email: ngavtq@vnies.edu.vn

⁶ Email: dungdt@vnies.edu.vn

The Vietnam National Institute of Educational Sciences
101 Tran Hung Dao, Hoan Kiem, Hanoi, Vietnam

ABSTRACT: Career guidance education helps students orient their future careers in the process of forming, developing their personality and abilities as well. The article shows the importance of career guidance education for high school students with teachers' participation in the career guidance education program. Career guidance education is crucial in helping students plan their future careers and developing their personalities and skills, too. This article highlights the significance of involving teachers in career guidance programs for high school students. To ensure high-quality career guidance, schools must have well-trained teachers who can provide personalized and detailed advices to each student. This guidance will help students select majors and careers that align with their abilities and family circumstances.

KEYWORDS: Career guidance education, advice, career orientation, teachers, high school students.